

Lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle 7.5.2014 koskien kansalaisaloitetta avioliittolain muuttamisesta

Juha Ahvio, TT, dosentti

Patmos Lähetysäätiön tutkimusjohtaja

Sisällys

1. **Syrjinnällä tarkoitetaan mielivaltaisen erilaista juridista kohtelua**
2. **Voimassaoleva avioliittolaki ei ole mielivaltainen eikä siten syrjivä**
 - 2.1. Avioliiton heteronormatiiviset edellytykset ovat orgaanisen annettuja
 - 2.2. Avioliitto on olemukseltaan luonnollinen instituutio
 - 2.3. Avioliitto ei ole mielivaltainen poliittis-juridinen konstruktio
 - 2.4. Avioliiton luonnollisuuden hylkäävä konstruktivisti ei voi edellyttää tasa-arvon eikä ihmisoikeuksien normatiivisuutta
3. **Voimassaoleva avioliittolaki on sopusoinnussa ihmisoikeuksien kanssa**
4. **Voimassaolevan avioliittolain mukainen perhekäsitys edistää yhteiskunnallista hyvää**
 - 4.1. Lapset tarvitsevat molempia biologisia vanhempiaan
 - 4.2. Avioliitto perustuu lasten tarpeille ja oikeuksille
 - 4.3. Kansalaisaloitteen mukainen esitys perustuu aikuisten haluulle ja tarpeille
5. **Kansalaisaloitteen mukainen lakiesitys on mielivaltainen ja siten syrjivä**
 - 5.1. Millä perusteella esitys asettaa avioliitolle *lukumäärä*kriteerin?
 - 5.2. Millä perusteella esitys privilegioi juuri *parisuhteen*?
 - 5.3. Millä perusteella esitys privilegioi *homoseksuaalisen* suhteen?
 - 5.4. Millä perusteella esitys haluaa *syrjiä heteroseksuaalista enemmistöä*?
6. **Kansalaisaloitteen mukaisella lakiesityksellä on haitallisia yhteiskunnallisia seurauksia**
 - 6.1. Lakiesityksen toteutumisen haitalliset taloudelliset seuraukset
 - (a) Avioliittoinstituution heikentymisen asosiaaliset seuraukset koituvat valtion eli kaikkien veronmaksajien kustannettaviksi
 - (b) Kansanterveydelliset haitat kasvavat julkista terveydenhuoltoa entisestään kuormittaen
 - (c) Paine julkisrahoitteisten lisääntymisteknologioiden saatavuudelle kasvaa
 - (d) Huoltosuhde heikkenee ja kestävyysvaje pahenee entisestään
 - 6.2. Lakiesityksen toteutumisen haitalliset poliittiset seuraukset
 - (a) Avioliittoinstituutio menettää lopullisesti yhteiskunnallisen erityismerkityksensä
 - (b) Luonnollisen vanhemman käsite poistuu kokonaan lainsäädännöstä
 - (c) Paine polygamian ja polyamorian hyväksymiseksi kasvaa
 - (d) Sanan- ja uskonnonvapaus joutuvat uhanalaisiksi
 - 6.3. Sukupuolineutraalin avioliittolain jo toteutuneet haitalliset seuraukset
7. **Johtopäätös**

1. Syrjinnällä tarkoitetaan mielivaltaisen erilaista juridista kohtelua

Kansalaisaloitteen perustava pyrkimys on oikea, kannatettava ja hyvä: juridisen tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen. Juridisella tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että laki ei saa mielivaltaisesti eikä ilman hyväksyttäviä ja riittäviä perusteita kohdella ketään eikä erilaisia suhdemuotoja eri tavoin kuin toisia. **Avainkysymykseksi** muodostuu tällöin: onko voimassaoleva avioliittolaki mielivaltaisella tavalla syrjivän epätasa-arvoinen vai ei?

2. Voimassaoleva avioliittolaki ei ole mielivaltainen eikä siten syrjivä

Kansalaisaloitteen mukaan nykyinen avioliittolaki on rakenteellisen epätasa-arvoinen ja syrjivä eli mielivaltainen ja että lain sukupuolineutraali uudelleenmuotoilu ja avioliitonsolmimisoikeuden antaminen samaa sukupuolta oleville pareille poistaisi tämän epäkohdan. Perusargumentti on se, että voimassaolevan avioliittolain heteronormatiivinen mies/nainen-sukupuolikriteeri on mielivaltainen ja että tätä kriteeriä täyttämättömien parisuhteiden juridiselle erottelulle ei ole perusteita.

Aloitteen laatijat olettavat, että avioliitolla sekä käsitteenä että instituutioon ei ole yksiselitteistä määritelmää ja että avioliitto ei ole muuttumaton instituutio. Tämän mukaisesti avioliitto nähdään subjektiivisena ja kulttuurirelatiivisena inhimillisenä konstruktiona, joka voidaan lakipositivisesti muotoilla kulloinkin halutun kaltaiseksi. Mutta tällainen oletus on kestävämmän ongelmallinen.

2.1. Avioliiton heteronormatiiviset edellytykset ovat orgaanisen annettuja

Avioliiton heteronormatiiviset edellytykset perustuvat universaaleille sosiobiologisille ja kulttuuriantropologisille todellisuuksille.¹

Biologista elämää ei ole eikä se säily ilman lisääntymistä, jälkeläisten syntymää. Tämä puolestaan edellyttää kahden vastakkaista sukupuolta edustavan ihmisen seksuaalista yhteenliittymistä. Avioliitto on aina muodostunut miehen ja naisen kokonaisvaltaisen persoonallisesta ja siten myös ruumiillis-seksuaalisesta yhteenliittymisestä mieheksi ja vaimoksi, jotta miehen ja vaimon olisi mahdollista tulla isäksi ja äidiksi lapsille, joita heidän liittonsa hedelmänä voi syntyä.

Seksin harjoittaminen tuottaa lapsia, yhteiskunta tarvitsee lapsia ja lapset puolestaan tarvitsevat kestävässä parisuhteessa elävää äitiä ja isää. Avioliitto on se parisuhdemuoto, jossa tällainen vahvasti yhteiskunnallisia ulottuvuuksia sisältävä keskinäisriippuvuus voi toteutua. Siksi avioliitto on ainutlaatuinen ja sosiobiologisesti annettuihin edellytyksiin perustuva yhteiskunnallinen parisuhdeinstituutio.² Avioliitto perustuu:

- sille **biologiselle** tosiasialle, että lisääntyminen riippuu miehestä ja naisesta,
- sille **antropologiselle** todellisuudelle, että miehet ja naiset täydentävät psykofyysisesti toisiaan ja
- sille **sosiobiologiselle** todellisuudelle, että lapset tarvitsevat kestävässä suhteessa elävää äitiä ja isää.

Avioliitto yhdistää sukupolvet toisiinsa ja avioliiton julkissosiaalinen funktio perustuu siihen, että avioliitto yhdistää isän ja äidin lapsiinsa ja toinen toiseensa luoden yhteiskunnan sosiaalis-taloudellisen perusyksikön, perheen. Jokaisella lapsella on vanhemmat ja jokaisella lapsella on oikeus vanhempia, isään ja äitiin.

Avioliitto on spontaanin orgaaninen kulttuurillinen instituutio, joka lepää ihmislunnon biologisen ohjelman varassa. Avioliitto miehen ja naisen yhteenliittymisenä on ollut ja on todellisuutta yli kulttuurirajojen, uskontojen ja aikakausien.³

2.2. Avioliitto on olemukseltaan luonnollinen instituutio

Avioliitto on *luonnollinen* – rakenteeltaan sosiobiologisen tarkoituksenmukainen ja päämäärähakuinen⁴ – *instituutio*, joka edeltää valtiota ja muodostaa yhteiskunnan perustan. Kuten sekä sosiobiologit että kulttuuriantropologit yhdenmukaisesti katsovat, sukupuolisuus muodostaa avioliiton luovuttamattoman ulottuvuuden.

Avioliittoinstituution *ulkoiset muodot* ja seremoniallisuudet ovat toki vaihdelleet paljonkin, mutta *instituution olemus* on pysynyt aikakaudesta ja kulttuurista toiseen.⁵ Nykyisen avioliittolain sukupuolikriteeri ei siis ole mitenkään itse valitun mielivaltainen eikä siten myöskään millään tavalla syrjivä eikä epätasa-arvoinen.

Kuten kansalaisaloitteessa aivan oikein kuvaillaan, viime vuosikymmenien yhteiskunnallisen kehityksen seurauksena avioliiton ja suvun jatkamisen välinen yhteys ei nykyään ole kaikille itsestään selvä yhdessä asumisen, avioliiton, lisääntymättömyyskulttuurin ja helpon avioeron yleistyttyä. Mutta tämä sinänsä ilmeinen tosiasia ei johdu avioliiton käsitteen epäselvyydestä eikä valtion tule vahvistaa uusilla huonoilla kannustimilla nykytilanteeseen johtaneen kehityksen yhteiskunnallisesti haitallisten seurausten ilmenemistä entisestään hämärtämällä lopullisesti avioliiton olemus juridisella uudelleenmäärittelyllä.

2.3. Avioliitto ei ole mielivaltainen poliittis-juridinen konstruktio

Nämä annetusti kohtaamamme todellisuudet eivät ole valtion, lain, uskontojen, ideologioiden tai ylipäätään minkään inhimillisen konstruktivisuuden mielivaltaisia tuotteita. Avioliitto ei ole pelkkä yhteiskunnallinen sopimus, ei valtion eikä lakikirjan luomus eikä liioin pelkisty vihkimisseremoniaksi. Valtio ja sen laki eivät luo avioliittoa, vaan toteavat ja tunnustavat sen. Avioliitto ja sen luovuttamattomat heteronormatiiviset edellytykset ovat olemukseltaan esipoliittinen instituutio, ei valtapoliittinen sosiaalinen konstruktio.

2.4. Avioliiton luonnollisuuden hylkäävä konstruktivistit ei voi edellyttää tasa-arvon eikä ihmisoikeuksien normatiivisuutta

On myös huomattava, että velvoittavasta tasa-arvosta yhteiskunnallisena perusnormina voivat oikeutetusti puhua vain ne, jotka sitoutuvat sosiobiologisen luonnolliseen tarkoituksenmukaisuuteen ja päämäärähakuisuuteen ja käsitykseen siitä, että on olemassa yleinen ihmisluonto, josta kaikki ihmiset ovat osallisia.

Sen sijaan ne – kuten Kansalaisaloitteen edustamaa sukupuolineutraalia avioliittolakia tasa-arvon nimessä ajavat –, jotka sitoutuvat niin kutsuttuun konstruktivistiseen⁶ ihmiskäsitykseen ja jotka korostavat avioliitonkin olevan kulttuurisidonnaisen ja muutettavissa olevan ihmisen rakentaman sosiaalisen rakennelman, eivät usko universaalin eivätkä muuttumattoman ihmisolemuksen olemassaoloon. Mutta tällaisesta asenteellisyydestä seuraa puolestaan se, että myös kaikki oikeudelliset käsitteemme ovat väistämättä vain tilanne- ja aikasidonnaisia kulttuurillisia rakennelmia, joilla ei ole mitään olemuksellista eikä kaikkia sitovaa velvoittavuutta. Siinä tapauksessa tämä koskee myös ihmisoikeuksien ja tasa-arvon käsitteitä: nekin ovat tällöin vain konstruktioita, joita ei voida pitää mitenkään pakottavina normeina nykyisen lainsäädännön muuttamiselle.

Konstruktivistisesti uskottaessa positiivisilla normeilla ei ole yleispätevää olemuksellista sitovuutta eikä velvoittavuutta kuten ei myöskään ole sillä syrjiväksi ja vanhentuneeksi arvostellulla normilla, joka on nyt tarkoitus muuttaa nykyaikaiseksi ja edistykseelliseksi. Konstruktivistit ei voi pitää syrjinnän eikä epätasa-arvoisuuden vastustamista universaalin pätevinä moraalisisina absoluutteina, joiden nojalla olisi mahdollista tuomita toisin ajattelevia. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsitteiden tulisi johdonmukaisuuden nimessä olla konstruktivistille yhtä kulttuurisidonnaisen suhteellisia normeja kuin kaikki muutkin.

Mutta tästä puolestaan seuraa se, että universaalien ja muuttumattomien ihmisoikeuksien ja tasa-arvon käsitteet voivat olla mielekkäitä ja juridisesti velvoittavia käsitteitä vain sellaisille, jotka uskovat luonnollisen lain ja

ihmisolemuksen asettamien luonnollisten edellytysten – kuten heteronormatiivisen avioliiton ja perheen – ja niiden päämäärien olemassaoloon.

3. Voimassaoleva avioliittolaki on sopusoinnussa ihmisoikeuksien kanssa

Kansalaisaloitteessa katsotaan, että voimassaoleva avioliittolaki ei vastaa kansainvälistä ihmisoikeuskehitystä. Tämä on ongelmallinen väite, koska YK:n ***Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen artiklassa 16*** määrittää ihmisoikeudeksi miehen ja naisen välisen avioliiton solmiminen ja tähän nojaavan perheen perustaminen: "The family is *the natural* and fundamental group unit of society".⁷

Avioliiton solmiminen ja perheen perustaminen liittyvät täten elimellisesti *sukupuolisuuden* ja *luonnollisuuden* käsitteisiin. Nimenomaan näillä käsitteillä kvalifioitu avioliitto ja perhe ovat se yhteiskunnallinen instituutio, jota valtion tulee juridisesti suojella artiklan 16 mukaan. Avioliiton mies/nainen-sukupuolikriteeri mainitaan myös ***Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklassa 12***.⁸ Suomen voimassaolevan avioliittolain sukupuolikriteeri ei siten ole mielivaltainen myöskään ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Suomen nykyisen avioliittolainsäädännön mukaisesti jokainen, joka täyttää avioliiton solmimisen edellytykset, voi solmia avioliiton, täysin yhdenvertaisesti ja samoin ehdoin kuin kuka tahansa muukin. Myös homoseksuaalisesti suuntautuneella kansalaisella on täysimittaisesti tämä oikeus, täsmälleen samoilla ehdoilla kuin kaikilla muillakin. Voimassaoleva Suomen laki ei kiellä homoseksuaalilta avioliiton solmimista. Jos ja kun homoseksuaali ilmaisee, ettei hän halua solmia avioliittoa muiden kanssa yhdenvertaisin voimassa olevin perustein eli heteronormatiivisilla edellytyksillä, on hän siirtänyt keskustelun pois nykyisen lain tasa-arvoisuuden kattavuudesta kokonaan toiselle alueelle eli avioliiton olemuksen ja määritelmän radikaalin muuttamisen ja kokonaan uudenlaisen instituution poliittisen perustamisen pohdintaan.

4. Voimassaolevan avioliittolain mukainen perhekäsitys edistää yhteiskunnallista hyvää

4.1. Lapset tarvitsevat molempia biologisia vanhempiaan

Kansalaisaloitteessa katsotaan aivan oikein, että lapsen etu on perustava arviointikriteeri. Mutta Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuskatsaukseen 2003:10 nojaava väite siitä, että lapsi tarvitsee *sosiaalista vanhemmuutta* mutta ei välttämättä *biologista vanhemmuutta*, on ongelmallinen.

Joidenkin viimeaikaisten tutkimusten on tulkittu tukevan näkemystä siitä, että vanhempien sukupuolella ei ole perustavanlaatuaista merkitystä lapsen edun kannalta.⁹ Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan vielä riitä kumoamaan huomattavasti laajempien ja perusteellisempien viime vuosikymmenien aikana tehtyjen perhesosiologisten tutkimuksien tuloksia, jotka yhdenmukaisesti osoittavat, että paras kasvu- ja kehitysympäristö lapselle on biologisen isän ja äidin muodostama ehyt perhe.¹⁰

Viime vuosikymmeninä tehdyt laajat perhesosiologiset tutkimukset osoittavat, että perinteisellä ehyellä avioliitolla ja perheellä on myönteinen yhteiskunnallinen merkitys yleisinhimillisenä yhteiskunnan perusinstituutina. Avioliitto – toisin kuin esimerkiksi avoliitot – on keskimäärin ja erilaiset valikoitumisvaikutukset lukuun ottaen varallisuutta luova instituutio, avioliitossa eläminen edistää miehen ja vaimon henkistä ja fyysistä terveyttä ja pitkäikäisyyttä, avioliitossa elävien naisten riski joutua väkivallan uhriksi on pienempi kuin muissa suhteissa elävillä, avioliitossa elävät miehet syyllistyvät väkivaltarikoksiin epätodennäköisemmin kuin naimattomat miehet ja kahden avioliitossa elävän biologisen vanhemman kasvattamat pojat syyllistyvät epätodennäköisemmin asosiaaliseen käyttäytymiseen kuin yksinhuoltajien kodissa

kasvaneet. Avioliitossa elävien biologisten vanhempinsa kasvattamat lapset päätyvät epätodennäköisemmin köyhyyteen kuin muut, pärjäävät muunlaisista oloista peräisin olevia paremmin koulussa ja ovat vähemmän alttiita mentaalisille häiriötiloille. Ehyessä avioliitossa eläminen ja omien biologisten vanhempinsa kasvattamana oleminen muokkaa ihmisen elämäntapaa sosiaalisesti hyödylliseen suuntaan sosiaalista pääomaa luoden, joten avioliitto ja perhe edustavat luonnollista yhteiskunnallista hyvää.¹¹

4.2. Avioliitto perustuu lasten tarpeille ja oikeuksille

Valtio ja laki tunnustavat avioliiton erityisenä yhteiskunnallisena instituutiona, koska avioliitto hyödyttää yhteiskuntaa ainutlaatuisilla tavoilla, joihin eivät muunlaiset suhdemuodot kuten avoliitot tai samasukupuoliset suhteet täysimittaisesti kykene. Valtio ja laki eivät ole kiinnostuneita romantiikasta eikä niiden pidäkään olla, eikä valtion pidä säädellä ihmissuhteita eikä rakastumisia sinänsä.

Mutta miesten ja naisten väliset seksuaalisuhteet ja niiden julkinen säätely kuuluvat valtion ja lainsäädännön alaan, koska vain tällaiset suhteet tuottavat uusia ihmisolentoja, lapsia. Lapset ovat – nisäkkäiksi huomattavan pitkään – kauan riippuvaisia hoivaajistaan ja heidän fyysinen, moraalinen ja kulttuurillinen kypsymisensä persoonallisesti yhteisvastuullisiksi toimijoiksi edellyttää pitkää ja jatkuvaa huolenpitoa ja ohjausta. Tähän kehitysprosessiin oma äiti ja isä tuovat ainutlaatuiset panoksensa.¹²

Avioliitto on persoonallinen ihmissuhde, joka palvelee julkista yhteiskunnallista päämäärää. Vaikka avioliiton solmimiseen ja siinä tyydyttävästi elämiseen vaikuttavat liiton solmivien aikuisten tarpeet, halut ja mielihyvän tunteet, eivät nämä silti muodosta avioliiton yhteiskunnallista perustaa. Avioliitto perustuu lasten kokonaisvaltaisiin tarpeisiin.

4.3. Kansalaisaloitteen mukainen esitys perustuu aikuisten haluulle ja tarpeille

Avioliiton uudelleenmäärittely Kansalaisaloitteen esittämällä tavalla merkitsisi sekä laadullisesti että määrällisesti suppean tutkimusaineiston varaan nojaavaa poliittista yhteiskuntakoetta samaan tapaan kuin 1960–70-luvuilla yhtä suppean silloisen tutkimusaineiston pohjalta myönteisiksi ja edistyksellisiksi ideaaleiksi julkisesti asetetut ehkäisykulttuuri, oikeus lasten saamisen mahdollisuudesta ja aviollisesta sitoumuksesta täysin vapaaseen seksiin, yhdessä asuminen, avoliitot, avioliiton ulkopuolinen lasten hankkiminen, helppo avioero ja lasten varhainen seksuaalisointi. Monet katsoivat näiden ideaalien olevan yksilönvapautta lisääviä ja lasten kannalta jopa hyödyllisiä. Mutta nyt voidaan 50:n vuoden sosiologisesta seurantaperspektiivistä todeta, että näiden ideaalien mukaan orientoituminen ei ole lisännyt lasten hyvinvointia eikä yhteiskunnallista hyvää.¹³

Kansalaisaloitteen esityksen mukainen avioliiton valtiojohtoinen poliittis-juridinen uudelleenmäärittely säätäisi voimaan huonoja kannustimia, jotka heikentäisivät avioliittoa sosiaalisena perusinstituutiona entisestään ja heikentäisivät ennen kaikkea lasten – eli yhteiskunnan tulevaisuuden – kannalta parhaan mahdollisen sosiologisen kehitys- ja kasvuympäristön ja psykososiaalisen suojaverkoston kykyä toimia koko yhteiskunnan hyväksi.

Avioliiton uudelleenmäärittely johtaisi siihen, että seuraavat **kolme perusperiaatetta**, jotka nykyinen avioliittolaki tunnustaa, **kumottaisiin valtiovallan poliittisella päätöksellä**:

- laillisen vanhemmuuden tulee lähtökohtaisesti perustua biologiseen vanhemmuuteen,
- valtio tunnustaa biologisesti jo olemassa olevan vanhemmuuden, ei luo vanhemmuutta ja
- lapsilla on oikeus molempiin vanhempiinsa, isään ja äitiin.

Näiden kumoaminen johtaisi siihen, että nimenomaan isät marginalisoituisivat biologisten lastensa elämästä ja perheestä muutenkin, jolloin isyyden merkitys

muuttuisi ja menettäisi ratkaisevasti arvoaan. Tällä seikalla olisi puolestaan vakavia seurauksia varsinkin poikien kasvamisen ja kehittymisen kannalta.¹⁴

Orgaanis-luonnollinen avioliitto perustuu lasten oikeuksien ja tarpeiden varaan, kun taas Kansalaisaloitteen suosittama avioliiton poliittis-konstruktivistinen ja valtiovallan juridisesti luoma uudelleenmäärittely perustuu aikuisten halujen ja tarpeiden varaan: yksittäisellä aikuisella on keinolla millä hyvänsä oltava oikeus lapsen hankkimiseen.

Sosiologinen tosiasia kuitenkin on, että kaikki erilaiset suhdemuodot eivät ole yhteiskunnallisten vaikutustensa kannalta yhtä hyviä eikä millainen hyvänsä ihmissuhde ole määriteltävissä avioliitoksi. Monogaamisen ehyet ja virallisesti toisiinsa kestävästi sitoutuneet vastakkaissukupuoliset parit ovat perhesosiologisen perustellusti eri asemassa kuin esimerkiksi avoparit tai samasukupuoliset parit.

5. Kansalaisaloitteen mukainen lakiesitys on mielivaltainen ja siten syrjivä

Voimassa olevan avioliittolain heteronormatiivinen sukupuolikriteeri ei ole mielivaltainen eikä syrjivä, mutta Kansalaisaloitteen esitys uudeksi laiksi sisältää ongelmallisen mielivaltaisia ja siten syrjiviä elementtejä.

5.1. Millä perusteella esitys asettaa avioliitolle *lukumääräkriteerin*?

Miksi esitys puhuu kahdesta henkilöstä? Millä perusteella on päädytty tällaiseen mielivaltaiseen määrälliseen kriteeriin? Sukupuolikriteerin kokonaisuudessaan hylkäävän Kansalaisaloitteen kannalta on perustelemattoman mielivaltaista puhua kahdesta henkilöstä aviopuolisoiden lakisääteisenä lukumääränä. Miksi lukumääräkriteeriä ylipäätään tarvitaan?

5.2. Millä perusteella esitys privilegioi juuri *parisuhteen*?

Kansalaisaloite ilmoittaa haluavansa pyrkiä lisäämään erilaisten parisuhdemuotojen juridista tasa-arvoisuutta entisestään. Mutta miksi *parisuhdemuodon* pitäisi olla privilegioidussa asemassa, jos kahden normatiivisen sukupuolen kriteeriä pidetään pois suljettuna? Uudenkin lain voimassa ollessa biseksuaalit, monisuhteiset, ryhmäavioliitot, ei-seksuaaliset suhteet ja muut erilaiset suhdemuodot olisivat edelleen mielivaltaisen syrjityssä juridisessa asemassa. Tämä on jo koettu yhdenvertaisuuden kannalta aidoksi ongelmaksi, johon puuttumista vaatii esimerkiksi hallituspuolue Vihreiden nuorisjärjestö ViNO virallisessa ohjelmassaan.¹⁵

5.3. Millä perusteella esitys privilegioi *homoseksuaalisen suhteen*?

Kansalaisaloitteen mukaan lain tulisi olla eettisesti neutraali, mutta tästä huolimatta aloite mielivaltaisen ristiriitaisesti katsoo, että yhteiskunnan tulisi antaa erityinen positiivinen viesti homoseksuaalisten suhteiden arvostettavuuden puolesta. Mutta miksi avioliittolain pitäisi olla väline homoseksuaalisten suhteiden arvostuksen nostamiseksi?

5.4. Millä perusteella esitys haluaa *syrjiä heteroseksuaalista enemmistöä*?

Jos avioliittoinstituutio määritellään juridisesti uudelleen homoseksuaalisten suhteiden edellytysten ja näiden erityissuosimisen mukaisesti, muodostuu homoseksuaalisesta kokemuksesta normatiivinen kriteeri julkiselle avioliiton määrittelylle. Tämä olisi syrjivää heteroseksuaalisen enemmistön kannalta ja mielivaltaisen perusteetonta avioliiton heteronormatiivisuutta puoltavien perhesosiologisten tutkimustulosten valossa.

6. Kansalaisaloitteen mukaisella lakiesityksellä on haitallisia yhteiskunnallisia seurauksia

Toisin kuin Kansalaisaloitteessa katsotaan, esitetyn kaltaisella avioliittolain muuttamisella olisi sekä julkisia menoja kasvattavia taloudellisia vaikutuksia että vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

6.1. Lakiesityksen toteutumisen haitalliset taloudelliset seuraukset

Esitetyllä tavalla muutetulla lailla olisi esimerkiksi seuraavia taloudellisia vaikutuksia:

(a) Avioliittoinstituution heikentymisen asosiaaliset seuraukset koituvat valtion eli kaikkien veronmaksajien kustannettaviksi

Avioliiton sukupuolineutraali uudelleenmäärittely heikentäisi tämän erityisinstituution perusmääritelmällisiä yksiavioisuuden, toiset pois sulkevuuden ja elinikäisyyden ominaisuuksia eli juuri niitä avaintekijöitä, joiden myötä avioliitto on perinteisesti koko yhteiskuntaa hyödyttänyt ja jotka perustuvat avioliiton heteronormatiiviseen ja biologisten jälkeläisten hankkimiseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen liittyvään perusluonteeseen.

Kansalaisaloitteen esittämä lakimuutos merkitsisi toteutuessaan sitä, että valtio säätäisi normiksi sen yhteiskuntatieteellisesti virheellisen näkemyksen, jonka mukaan lapsi ei mitenkään erityisesti tarvitse isää ja äitiä ja että vanhempien sukupuolella ei ole oleellista merkitystä lapsen kehityksen kannalta. Mutta mikäli näkemys avioliitossa elävien biologisen isän ja äidin muodostamasta ehyestä perheestä parhaana kasvuympäristönä lapsille lainsäädännöllisellä arvovallalla ja velvoittavuudella lopullisesti hylätään ideaalina, tulee tästä seuraamaan lisääntyvää asosiaalisuutta. Tämän seuraukset päätyvät suurelta osin valtion maksettavaksi ja merkitsevät julkisten menojen kasvua, kaikkia veronmaksajia yhä raskaammin rasittaen.

Perinteinen orgaaninen ja kestävä avioliitto on yhteiskunnan toimivin ja vähiten valtiollista asioihin puuttumista edellyttävä tapa taata lasten hyvinvointi. Avioliittojen ja perheiden rikkoutuminen ja avioliittoinstituution radikaali muuttaminen sen sijaan heikentävät kansalaisyhteiskuntaa ja pakottavat valtion ja sen niin sanottujen hyvinvointipalveluiden ottamaan yhä laajemman byrokraattisen vastuun ihmisyksilöistä ja perheille kuuluvista tehtävistä sekä taloudellisesti että sosiaalis-henkisesti.¹⁶

(b) Kansanterveydelliset haitat kasvavat julkista terveydenhuoltoa entisestään kuormittaen

Avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi merkitsisi entistä arvovaltaisempaa homoseksuaalisen käyttäytymisen julkista hyväksymistä ja sitoutumista myönteisyyteen tällaista käyttäytymistä kohtaan. Tämän seurauksena homoseksuaalista käyttäytymistä – jonka useimmat homotutkijat tulkitsevat konstruktivistisista ja omaa valintaa ja tietoista suuntautumista painottavista lähtökohdista, eivät essentialistisista¹⁷ – alkaisi ilmetä enemmän ja tällöin myös homoseksin harjoittamisen heteroseksistä epidemiologisesti poikkeavat haitalliset lääketieteelliset seuraukset alkaisivat ilmetä entistä laajamittaisemmin. Tällöin julkinen terveydenhuolto kuormittuisi entistäkin enemmän. Yhteiskunnan julkisen edun mukaista ei – ei sen paremmin taloudellisen kuin sosiaalisenkaan edun – ole erityisesti suosia kansalaisten terveydelle haitallista riskikäyttäytymistä.¹⁸

(c) Paine julkisrahoitteisten lisääntymisteknologioiden saatavuudelle kasvaa

Paine valtiorahoitteisten keinoitekoisten lisääntymisteknologioiden kehittämiseksi ja niiden julkiselle saatavuudelle hyvinvointipalveluina kasvaa entisestään: jos biologinen isyys ja äitiys eivät ole oleellisia seikkoja ja jos jokaisella aikuisella on

oikeus lasten hankkimiseen, tulee teknomekaaninen ja futuristis-tieteisuskoinen utopiapyrkimys – jota esimerkiksi Vasemmistonuoret pitävät myönteisessä mielessä esillä feminismiä käsittelevässä ohjelmassaan¹⁹ – ihmisen biologian ylittämiseksi lastenhankinnassa vahvistumaan ratkaisevasti entisestään.

(d) Huoltosuhde heikkenee ja kestävyysvaje pahenee entisestään

Kansallisen suomalaisen ja eurooppalaisen tulevaisuuden kannalta tuhoisa lisääntymättömyyskulttuuri vahvistuisi tavoiteltavana ideaalina entisestään, jos lasten hankkimisen ja lisääntymisen ideaalit erotetaan lainvoimaisen käsitteellisesti avioliittoinstituution määritelmästä. Väestö vähenee ja ikääntyy ja samanaikaisesti hyvinvointivaltion yhäti paisuvia menoja – varsinkin sosiaalimenoja – yritetään kattaa valtion jatkuvasti kasvavalla työnteolla rankaisevalla verotuksella ja lisävelanotolla, jonka takaisinmaksu säilytetään tulevien sukupolvien – joiden tulevaisuus on kuitenkin haluttu ja halutaan asettaa kokonaan kyseenalaiseksi sallivaa aborttikulttuuria ja nyt sukupuolisuudesta ja orgaanisesta lisääntymisestä täysin pois riisuttua avioliitto- ja perhekasitystä edistämällä – rasitteeksi.

Kansantalouden kestävyysvaje pahenee, huoltosuhde heikkenee ja eläkepommin sytytyslanka on kytenyt jo pitkään. Keskeinen syy tällaiseen tilanteeseen päätymiselle ylipäätään on ollut se, että hyvinvointivaltion valtaa ja vastuuta koko yhteiskunnasta on jatkuvasti paisutettu ja että orgaanisen avioliiton ja perheinstituution yhteiskunnalliselta kannalta perustavat sosiaaliset ja taloudelliset funktiot on jo pitkälti otettu valtion hoidettaviksi. Tämä kansantaloudellisesti erittäin tuhoisa kierre kiihtyy holtittomasti, jos valtio lakkauttaa orgaanisen avioliiton ja vanhemmuuden juridisina ideaaleina kokonaan kaikkien avioliittojen osalta ja korvaa nämä valtion ja tuomioistuinten määrittämällä avioliitoilla ja juridisella vanhemmuudella, johon väistämättä liittyvät jatkuvat ja pitkäkestoiset huoltajuuskiistat tulevat kuluttamaan julkista verorahaa huomattavasti enemmän kuin mihin nykyisen avioliittolain voimassaolo antaa aihetta.

6.2. Lakiesityksen toteutumisen haitalliset poliittiset seuraukset

Esitetyllä tavalla muutetulla lailla olisi vaikutuksia myös viranomaisten toimintaan ja koko yhteiskuntaan esimerkiksi seuraavasti:

(a) Avioliittoinstituutio menettää lopullisesti yhteiskunnallisen erityismerkityksensä

Lakimuutoksen myötä kaikki avioliitot muuttuisivat juridisessa mielessä uuden lainsäädännön määritelmän mukaisiksi. Homoseksuaalisuudesta muodostuisi normatiivinen perusta ja yleispätevästi kaikkia avioliittoja muodollisesti ehdollistava malli sille, miten avioliiton julkista statusta ja tarkoitusta tulkitaan. Tällä olisi merkittävä vaikutus siihen, millaisen viestin avioliittolainsäädäntö moraalipedagogisesti kansalaisille välittää.

Avioliittolaki opettaisi vastedes, että avioliitto on mikä hyvänsä sellainen tunnesuhde, jonka valtio eli poliitikot ja juristit avioliitoksi määrittelee. Avioliitto olisi tällöin vain tunnepohjainen kumppanuus- ja ystävyyssiitto, jollaisilla ei tarvitse olla minkäänlaisia pysyvyys- eikä lukumäärärajoitteita. Tämä tarkoittaisi koko avioliittoinstituution yhteiskunnallisen erityismerkityksen tyhjäksi tekemistä.

Kuten Lundin yliopiston sukupuolentutkimuksen professori Jens Rydström selvittää, esimerkiksi Pohjoismaiden merkittävimpiin homotutkijoihin lukeutuva Kööpenhaminan yliopiston sosiologian professori Henning Bech, norjalainen antropologi Turid Markussen ja norjalainen sosiologi Rune Halvorsen ovat arvioineet, että rekisteröityjen parisuhteiden ja homoavioliittojen laillistamispyrkimyksen varsinainen tavoite Tanskassa ja Norjassa ei ole ollut avioliitto-oikeuden itsetarkoituksellinen saavuttaminen homoseksuaaleille vaan homoseksuaalisuuden yhteiskunnallisen hyväksynnän edistäminen ja koko perinteisen avioliittoinstituution –

joka heteronormatiivisena ja vallitsevaan yhteiskuntajärjestykseen mukauttavana on sinänsä myös uhka homoseksuaalien todelliselle vapauttamiselle ja homoseksuaalisen identiteetin säilymiselle – edustaman yhteiskunnallisen heteronormatiivisuuden horjuttaminen ja heikentäminen. Samoin USA:n johtava LGBT-tutkija ja -aktivisti ja New Yorkin yliopiston sosiologian professori Judith Stacey on avoimen julkisesti kehottanut hankkiutumaan kokonaan eroon avioliitosta ja siihen liittyvistä etuoikeuksista.²⁰

(b) Luonnollisen vanhemman käsite poistuu kokonaan lainsäädännöstä

Luonnollisen vanhemman käsite poistuisi lainsäädännöstä kokonaan ja sen korvaisi juridisen vanhemman käsite. Tällöin biologisten todellisuuksien merkitys häviäisi vanhemmuuden käsitteestä ja lainsäädännöstä kaikilta niiltä osin, kuin lainsäädäntö avioliiton ja vanhemmuuden käsitettä soveltaa, esimerkiksi perintöoikeudessa. Biologisen vanhemmuuden merkityksen hävitessä kokonaan muodostuu valtiosta eli oikeusistuimista se taho, joka määrittää henkilöiden vanhemmuuden.

Tällöin ei enää kenenkään lapsen kohdalla käytettäisi virallisina termeinä isää ja äitiä, vaan käytettäisiin sukupuolineutraalia termiä ”vanhempi/hooltaja 1” ja ”vanhempi/hooltaja 2”. Kukaan ei myöskään olisi enää aviomies eikä aviovaimo, vaan avioliiton osapuolet olisivat vain ”puolisoiita”. Ja koska sukupuoli ei enää liittyisi mitenkään vanhemmuuden käsitteeseen ja koska vanhemmuus olisi pelkästään keinotekoinen juridinen luomus, voivat oikeusistuimet säätää – ja erilaisiin monimuotoisiin perheisiin liittyvien hooltajuuskiistojen ratkaisuiden osalta joutuisivat säätämään – lapselle useitakin vanhempia, kuten esimerkiksi Kanadassa, Britanniassa ja USA:ssa on jo tapahtunut.²¹

(c) Paine polygamian ja polyamorian hyväksymiseksi kasvaa

Paine sekä polygamian että polyamorian yhteiskunnalliselle hyväksymiselle kasvaisi ratkaisevasti. Hyväksyttäessä Kansalaisaloitteenkin kannattamat LGBT-liikkeen edustamat käsitykset seksuaalisen orientaation ja identiteetin käsitteistä avioliiton rakennetta ja olemusta sääteleviksi julkis-juridisiksi periaatteiksi hyväksytään samalla se, että homoseksuaalinen orientaatio ylläpitää sukupuolineutraaliuden elementin oleellisuutta lainsäädännössä ja johdonmukaisesti myös se, että biseksuaalisen orientaation tunnustaminen tulee puolestaan väistämättä painostamaan lainsäädäntöä kohti lukumääräneutraalien ryhmäavioliittojen hyväksymistä.²²

(d) Sanan- ja uskonnonvapaus joutuvat uhanalaisiksi

Kansalaisaloitteen mukaisella lainmuutoksella olisi sananvapautta ja uskonnonvapautta rajoittavia vaikutuksia. Kansalaisaloitteen mukaan kirkot ja muut uskonnolliset yhdyskunnat saisivat edelleen itse päättää, miten suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoon. Mutta mikäli avioliittoinstituution tulkinta mies/nainen-sukupuolikriteeriä edellyttäväksi on jo määritelmällisesti epätasa-arvoisen syrjivää ja heteronormatiivisen avioliittoinstituution puolesta puhuminen jopa vihapuheeseen verrattavaa, on varsin harhaanjohtavaa luvata, että esimerkiksi kristilliset kirkot ja yhteisöt saavat puhua julkisen vapaasti kirkkolain ja tunnustustensa mukaisen heteronormatiivisen avioliittokäsityksen puolesta ja toimia tämän vakaumuksensa mukaisesti.

Sukupuolineutraali avioliitto olisi instituutiona – päinvastoin kuin orgaaninen ja esipoliittinen avioliitto – valtion keinotekoinen poliittis-juridinen luomus, pyrkimys luoda uutta sosiaalista todellisuutta. Yllä pysyäkseen tällainen edellyttäisi valtion ja tuomioistuinten suorittamaa jatkuvaa valvontaa, joten valtio pyrkisi johdonmukaisesti myös aktiivisesti vahvistamaan sellaisia sosiaalisia edellytyksiä, joiden vallitessa samasukupuoliset avioliitot voisivat kukoistaa. Valtio siis tulisi velvoittamaan kansalaiset samasukupuolisten liittojen aseman aktiiviseen vahvistamiseen yhteiskunnassa, esimerkiksi valjastamalla julkisen päiväkotij- ja koululaitoksen tämän

vahvistamisen välineeksi. Näin on joka tapauksessa jo tapahtunut esimerkiksi Kanadassa ja Norjassa.²³

6.3. Sukupuolineutraalin avioliittolain jo toteutuneet haitalliset seuraukset

Kansalaisaloitteen lakiesitystä vastaavien avioliittolain muutosten hyväksymisen sosiologisista seurauksista on tutkittua tietoa niiden maiden osalta, joiden toteuttamiin lainmuutoksiin Kansalaisaloitteessakin viitataan. Hyvän yhteenvedon näistä seurauksista tarjoaa kriminologiaan ja perhepolitiikkaan erikoistuneen sosiologin Patricia Morganin laatima tiivistelmä²⁴ siitä, mitä Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Hollannissa, Espanjassa, Kanadassa ja joissakin USA:n osavaltioissa **on jo tosiasiallisesti tapahtunut** samasukupuolisten avioliittojen laillistamisen jälkeen. Morganin yhteenvedon mukaan esimerkiksi:

- avioliiton käsite on irrotettu biologisesta vanhemmuudesta ja Kanadassa luonnollisen vanhemman käsite on poistettu kokonaan kaikesta lainsäädännöstä, kaikkien parien ja lasten osalta,
- rekisteröityihin parisuhteisiin ja samasukupuolisiin avioliittoihin liittyvän lainsäädännön historia osoittaa, että seksuaalivähemmistöjen kannalta tärkeintä on näyttänyt olevan tällaisen lainsäädännön mukaisten liittojen solmimisen mahdollisuuden saavuttaminen, ei tämän mahdollisuuden käyttäminen eli itse liittojen solmiminen,
- julkisen ja laillisen liiton solmiminen ei ole muuttanut sitä tosiasiaa, että samaa sukupuolta olevat parit eroavat useammin kuin vastakkaista sukupuolta olevat parit,
- Espanjassa samasukupuolisten avioliittojen hyväksyminen kiihdytti huomattavasti avioliittojen solmimisen vähenemistä ja
- kaikkien analysoitujen alueiden osalta voidaan todeta, että samaa sukupuolta olevien avioliittojen solmimisen mahdollistaminen ei ole ehkäissyt yleistä avioliiton aseman heikentymistä. Niin sanottu konservatiivinen argumentti eli väite, jonka mukaan samasukupuolisten avioliittojen salliminen vahvistaisi avioliittoinstituution yhteiskunnallista asemaa ylipäätään, on osoittautunut virheelliseksi.²⁵

7. Johtopäätös

Suomen voimassaoleva avioliittolaki on tasa-arvoinen eikä syrji ketään, joten sitä ei tule muuttaa kansalaisaloitteen esittämällä tavalla mielivaltaisen syrjiväksi ja yhteiskunnallisilta seurauksiltaan laajakantoisen haitalliseksi. Rekisteröityjä parisuhteita ei voi eikä tule muuttaa avioliitoiksi. Avioliitto ja rekisteröity parisuhde ovat rakenteellisesti ja yhteiskunnalliselta funktioltaan varsin erilaisia instituutioita, joten niiden erilainen juridinen kohtelu instituutioina on perusteltua eikä täytä mielivaltaisen syrjinnän tunnusmerkistöä.

Jokaisessa heteroseksuaalisessa yhdynnässä voi saada alkunsa uusi persoonallinen ihmisolento, lapsi. Lapset ovat aina yhteiskunnan tulevaisuus ja lasten tasapainoinen psykososiaalinen kasvaminen ja kehittyminen on yhteiskunnan kannalta ensiarvoisen tärkeää. Sen sijaan yhteenkään homoseksuaaliaktiin ei milloinkaan sisälly mahdollisuutta uuden elämän alkamiseen. Homoseksuaalinen suhde on tästä syystä yhteiskunnan kannalta täysin erilaisessa rakenteellisessa kategoriassa kuin heteroseksuaalisuhde.

Tästä syystä näitä suhteita ei voi eikä pidä kohdella rakenteellisesti eikä juridisesti identtisinä ja tästä syystä lapseen liittyvän heterosuhteen tulee olla nimenomaan avioliitto kaikkine lasten kannalta tarpeellisine ominaisuuksineen, ei mikä hyvänsä liitto.

Juridinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys sekä ennen kaikkea lasten etu edistyvät parhaiten silloin, kun yhteiskunta ja valtio YK:n ihmisoikeusjulistuksen pykälän 16 mukaisesti suojelevat nimenomaan avioliittoa siinä merkityksessä kuin avioliitto on Suomen voimassaolevassa laissa määritelty.

Viitteet

¹ Ihmisen sosiaalinen sukupuoli, *gender*, perustuu ihmisen biologiseen sukupuoleen, *sex*. Näitä ei voi radikaalisti erottaa toisistaan. Kuten professori Steven E. Rhoads toteaa kirjassaan *Taking Sex Differences Seriously* (New York–London: Encounter Books, 2004), 4–5, sukupuolten väliset biologiset erot ovat suuria, syvään juurtuneita ja sosiaalisilta seurauksiltaan merkityksellisiä. Ihmisen sosiaalisen käyttäytymisen evoluutiobiologisen perustan systemaattista tutkimusta harjoittavat tutkijat eli sosiobiologit katsovat kuten professorit Yrjö Ahmavaara ja Tatu Vanhanen kirjassaan *Geenien tulo yhteiskuntatieteisiin* (Jyväskylä: Atena Kustannus, 2001), 169–170, 203, että jakautuminen kahteen sukupuoleen kuuluu ihmislajin vanhimpiin geneettisiin ominaisuuksiin ja että on olemassa yhteinen ihmisluonto, joka muodostuu universaaleista käyttäytymistapumuksista. Näihin luontaisiin geneettisiin taipumuksiin lukeutuu myös heteroseksuaalinen monogaaminen parinmuodostus ja jälkeläisten yhteinen hoivaaminen.

² Avioliittotutkija David Blankenhorn toteaa kirjassaan *The Future of Marriage* (New York–London: Encounter Books, 2009), 91, näin: "...avioliitto on naisen ja miehen välinen sosiaalisesti hyväksytty tapa toteuttaa sukupuolilyhdyntää. Avioliitto mielletään sekä henkilökohtaiseksi suhteeksi että ensisijaisesti sellaiseksi instituutioksi, joka liittyy ja jonka yhteisö ymmärtää liittävän miehen ja naisen yhtymisestä syntyvät lapset tunteellisesti, moraalisesti, käytännöllisesti ja laillisesti yhteen molempien vanhempiensa kanssa. Tätä on avioliitto. Se on elämäntapa, joka on juurtunut lajillemme perustaviin fysiologisiin ja biokemiallisiin mukautumiin siten kuin nämä ovat muodostuneet pitkän esihistoriamme aikana." Blankenhornista todettakoon, että hän on oman määritelmänsä mukaan poliittiselta kannaltaan liberaali demokraatti ja tukee homoseksuaalisen rakkauden yhteiskunnallisen arvon tunnustamista, *The Future of Marriage*, 2, 210. Blankenhorn pyösi kesällä 2012 homoavioliittojen hyväksymistä vastustaneen aieman kantansa homoliittoja puoltavaksi. Mutta samalla Blankenhorn korosti sitä, että hän seisoo edelleen kaiken sen takana, mitä *The Future of Marriage* -kirjassaan ja lukuisissa oikeusistuimille antamissaan asiantuntijalausunnoissaan on avioliiton perusolemuksesta ja sen kulttuurillisesta merkityksestä kirjoittanut ja todennut, http://www.nytimes.com/2012/06/23/opinion/how-my-view-on-gay-marriage-changed.html?_r=0. Ladattu 27.4.2014.

³ Blankenhorn, *The Future of Marriage*, 93–94, viittaa kulttuuriantropologi Pierre L. van den Berghen lausumaan: "Kaikki tunnetut ihmisyyhteisöt tunnustavat seksuaalisen parisiteen olemassaolon ja antavat tälle parisuhteelle muodollisen oikeutuksen avioliiton muodossa...avioliiton solmineiden parien ei vain odoteta harrastavan keskenään sukupuoliyhteyttä, vaan puolisoitten odotetaan myös tekevän yhteistyötä jälkeläisten kasvattamiseksi ja tarjoavan toisilleen aineellista apua." Samoilla linjoilla ovat Blankenhornin myös viittaamat kulttuuriantropologit Robin Fox, Ladislav Holy, Jack R. Goody ja Suzanne G. Frayser. Etenkin avioliiton evolutiivisen kulttuuriantropologian varhaiset pioneerit George Murdock ja Edward Westermarck korostivat, että avioliiton ensisijainen tarkoitus on aina ollut seksuaalinen yhtyminen ja tästä mahdollisesti seuraavien jälkeläisten kasvattaminen.

⁴ Kuten luonnollisen lain etiikan tämänhetkisiin johtaviin akateemisiin tutkijoihin lukeutuva professori J. Budziszewski selvittää teoksissaan *Written On The Heart: The Case for Natural Law* (Downers Grove: IVP Academic, 1997) ja *On the Meaning of Sex* (Wilmington: ISI Books, 2013), luonnollisen käsite tiivistyy päämäärähakuisen tarkoitukselliseen rakennesuunnitteluun ja tämän paikallistamiseen ja tämän mukaisesti suuntautumiseen. Sanan filosofis-eettisessä merkityksessä luonnollisella ei tarkoiteta pelkkää asioiden vallitsevaa olotilaa sinänsä eikä luonnollisen lain etiikka päättelä pelkästä tällaisen olotilan vallitsemisesta sitä, miten asioiden tulisi olla, eli ei syöllisty niin kutsuttuun naturalistiseen virhepäätelmällisyyteen. Mutta päämäärähakuista rakennesuunnittelua havaittaessa on perusteltua ottaa esiin asian olemuksen ja tarkoituksen käsite ja määritellä hyväksi sellainen, mikä kulloinkin on asian olemuksen ja tarkoituksen mukaista. Avioliittoinstituution osalta sekä luonnollisen lain näkökulmaa edustavat ajattelijat että darvinistiset sosiobiologit ymmärtävät – sinänsä varsin erilaisista peruslähtökohdistaan huolimatta – avioliiton olemuksen ja tarkoituksen samalla tavalla: avioliiton sosiaalinen perustarkoitus on vastakkaisten sukupuolten seksuaalinen yhtyminen ja tämän seurauksena syntyvien jälkeläisten kasvattaminen. Avioliittoinstituution rakenne ilmaisee instituution olemuksen ja tarkoituksen: avioliitto saatetaan täyttymykseen heteroseksuaalisella aviollisella aktilla, koska juuri tähän sisältyy mahdollisuus uuden elämän alkuun saattamiseen. Avioliiton luonnollinen ja olemuksellinen rakenne säilyy siinäkin tapauksessa, että avioliitto tosiasiallisesti osoittautuu lapsettomaksi, koska avioliitto ei ala vasta lasten syntymästä vaan tämän mahdollisuuden sisällään pitävästä aktista, jossa mies ja nainen liittyvät toisiinsa kokonaisvaltaisesti persoonallisesti. Kyse ei myöskään ole avioliiton solmivien henkilökohtaisista intentioista eikä psykologisista mielentiloista, vaan instituution objektiivisesta rakenteesta.

⁵ Blankenhorn, *The Future of Marriage*, 91, katsoo avioliiton ulkoisten muotojen moninaisuuteen ja muutoksiin ja toisaalta avioliiton perusolemuksen muuttumattomuuteen viitaten: "Avioliitto kehittyi jatkuvasti inhimillisten kulttuurien moneutta ja monimutkaisuutta heijastaen. Mutta avioliitto ilmaisee myös yhtä sellaista ajatusta, joka ei muutu: jokaiselle lapselle kuuluu äiti ja isä." Sivulla 69–89 ja 106–120 Blankenhorn osoittaa, että eivät sen paremmin Intian Keralan Nayar-yhteisön sotilaskastin poikkeukselliset avioliittokäytännöt kuin Sudanin Nuer-yhteiskunnan tietyissä tilanteissa soveltama

naisten välinen aaveavioliittokäytäntökään aseta kyseenalaiseksi orgaanisen avioliittoinstituution ylikulttuurillisen normatiivista asemaa. Nuerien poikkeuskäytäntö ei liity homoseksuaalisuuteen eivätkä Sudanin Azande-heimon joissakin tilanteissa rituaalisesti yllä pidetyt homoseksuaaliset suhteet korvaa avioliittoa instituutioon. Matriarkaaliset Navajo-intiaanitkaan eivät erottaneet lapsia kokonaan isistään ja Trobriand-saarten poikkeuksellisista seksuaalikäytännöistä huolimatta sielläkin avioliitto on instituutioon liittynyt merkitykseltään nimenomaan vanhemmuuteen ja perheeseen, joissa sekä äidillä että isällä on sijansa.

⁶ Konstruktivismiin tai konstruktionismiin mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti ja kielellisesti ihmisen itsensä rakentamana. Ihminen itsekin instituutioineen on ympäristönsä sosiaalisten ja kielellisten rakenteiden tuotos. Näin ollen pysyvää ja muuttumatonta ihmisolemusta perinteisen substanssionologian merkityksessä ei ole ja ihminen kykenee purkamaan itse rakentamansa rakennelmat ja muotoilemaan ne uudestaan. Ihminen voi rakentaa itse oman todellisuutensa.

⁷ Article 16: "1. Men and women of full age, without any limitation due to race, nationality or religion, have the right to marry and to found a family. They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its dissolution. 2. Marriage shall be entered into only with the free and full consent of the intending spouses. 3. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State." http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf. Ladattu 27.4.2014.

⁸ Artikla 12: "Avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä säätelevien kansallisten lakien mukaisesti." http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf. Ladattu 27.4.2014.

⁹ Tällaisia tutkimuksia homovanhempien perheissä kasvaneista lapsista ovat esimerkiksi Fiona L. Tasker ja Susan Golombok, *Growing Up in a Lesbian Family: Effects on Child Development* (New York: The Guilford Press, 1997); Judith Stacey ja Timothy Biblarz, "(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?", *American Sociological Review* (66, 2, 2001), 159–183; Timothy Biblarz ja Judith Stacey, "How Does the Gender of Parents Matter?", *Journal of Marriage and Family* (72, 2010), 3–22; Nanette Gartrell ja Henny Bos, "U.S. National Longitudinal Lesbian Family Study: Psychological Adjustment of 17-Year-Old Adolescents", *Pediatrics* (126, 2010), 28–36 ja Nanette Gartrell, Henny Bos ja Naomi Goldberg, "Adolescents of the U.S. National Longitudinal Lesbian Family Study: Sexual Orientation, Sexual Behavior, and Sexual Risk Exposure", *Archive of Sexual Behavior* (6.11.2010), <http://www.nlfs.org/images/uploads/pdf/NLLFS-adolescents-sexuality-2010.pdf>. Ladattu 29.4.2014. Mutta näiden tutkimusten ongelmia ovat paitsi vähälukuisuus myös vakavat metodologiset ongelmat: tutkimukset eivät perustu satunnaisotantaan, niiden otannat ovat pieniä eivätkä edusta riittävän laajasti kohderyhmiään kokonaisuutena, joten niiden pohjalta ei voi tehdä perusteltuja yleistyksiä. Kaiken kaikkiaan nämäkin tutkimukset kuitenkin tuovat esiin sen tosiasian, että homovanhempien perheissä kasvaneiden lasten kehityksessä on eroja verrattuna heteroperheissä kasvaneisiin. Esimerkiksi Stacey & Biblarz 2001 havaitsivat nämä erot, mutta painottivat, etteivät ne ole niin suuria kuin aiemmin oli katsottu ja että tällaisia todellisia eroja ei pidä tulkita haitoiksi. Tämä Stacey'n ja Biblarz'in tutkimus onkin ollut varsinainen vedenjakaja homovanhempien kasvattamien lasten kehitystä koskevassa akateemisessa keskustelussa: tämä artikkeli loi pohjan sille monen toteen näytettynä pitämälle käsitykselle, jonka mukaan homo- ja heterovanhempien perheissä kasvaneiden lasten kehityksessä ei ole havaittavissa mitään oleellista eroa eikä varsinkaan sellaista eroa, joka osoittaisi homovanhempien kasvattamien lasten kehityksen ongelmallisemmaksi. Päinvastoin, näistä tutkimuksista viimeaikaisimmissa kuten Gartrellin, Bosin ja Goldbergin tutkimuksissa on jopa päädytty katsomaan, että lesbovanhempien kasvattamat lapset pärjäävät paremmin kuin heterovanhempien kasvattamat. Mutta otettaessa huomioon kaikkiin näihin tutkimuksiin liittyvät metodiset perusongelmat on todettava, ettei tällaisia tuloksia voida mitenkään pitää sosiaalitieteiden viimeisenä sanana. Erittäin tärkeää on myös muistaa, että nämä tutkimukset koskevat vain ei-satunnaisesti valittuja lesboperheitä. Homomiehistä ei tällaisia tutkimuksia ole, kuten Kansalaisaloitteen viittaamassa professori Tytti Solantausten tutkimuskatsauksessakin tuodaan esiin. Tätä on pidettävä ratkaisevana tutkimuksellisenä puutteena. Osasyynä siihen, että näitä tutkimuksia ei ole, on se, että homomiehet eivät ylipäätään kovin laajalti orientoidu perhekeskeisesti. Siksi homovanhempien lasten kehitykseen keskittyneet harvalukuiset tutkimukset ovat koskeneet vain lesboperheitä. Mutta nämä määrällisesti ja laadullisesti rajalliset tutkimuksetkin osoittavat, että homo- ja heterovanhempien kasvattamien lasten kehityksessä joka tapauksessa on eroja, joista yksi on se, että homo- ja biseksuaalinen kokemuksellisuus ja identifioituminen ovat selvästi todennäköisempiä samasukupuolisten vanhempien kasvattamilla lapsilla kuin heteroperheissä kasvaneilla. Oman erityisongelmansa näiden tutkimusten tieteellisyyden osalta muodostaa myös se, että ne ovat niin sanottuja aktivistitutkimuksia. Susan Golombok ja varsinkin Judith Stacey ja Nanette Gartrell ovat paitsi akateemisia tutkijoita myös aktiivisesti sitoutuneet sekä omassa henkilökohtaisessa elämäntavassaan että/tai poliittis-yhteiskunnallisessa aktivismissaan LGBT-asian edistämiseen. Sosiologian professori Judith Stacey'n vuosikymmenien mittainen vasemmostoradikaali ja koko avioliittoinstituutiota vahvasti arvosteleva poliittis-ideologinen ja asenteellinen tausta on julkisesti tunnettu ja Nanette Gartrell on yhdessä elämänkumppaninsa Dee Mosbacherin kanssa liputtanut avoimesti myös polyamoristisen elämäntavan suotavuuden puolesta. Ks. Nanette Gartrell, "If This Is Tuesday, It Must Be Dee...Confessions of a Closet Polyamorist", *The Lesbian Polyamory Reader: Open Relationships, Non-Monogamy, and Casual Sex*, edited by Marcia Munson ja Judith P. Stelbourn

(London–New York: Routledge 2013), 23–33. Merkillä pantava tosiasia on myös se, että tätä homotutkimusta rahoittavat vahvan asenteellisesti LGBT-agendan poliittiseen edistämiseen sitoutuneet yksityiset säätiöt. Esimerkiksi Gartrell & Bos & Goldberg 2010 ilmoittaa saaneensa rahallista tukea The Gill Foundation -säätiöltä – jonka johtokunnassa istuu mm. Urvashi Vaid, joka on johtavia poliittisia LGBT-aktivisteja USA:ssa, ks. viitteet 17 ja 22 – ja varsinkin The Williams Institute -organisaatiolta, jonka on perustanut losangelesilainen liikemiesmiljonääri Charles R. ”Chuck” Williams tutkimus- ja aktivistienkoulutuskeskukseksi, joka pyrkii vaikuttamaan LGBT-politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. The Williams Institute on, *The Advocate* -LGBT-julkaisun mukaan ”The Most Important LGBT Group You’ve Never Heard Of”, (15.8.2011), <http://www.advocate.com/news/daily-news/2011/08/15/williams-institute-most-important-lgbt-group-you've-never-heard>, ladattu 30.4.2014, ja kuten Rockefeller Philanthropy Advisors -organisaation artikkeli ”Chuck Williams: The Focused Funder” http://www.rockpa.org/document_doc?id=181, ladattu 30.4.2014, selostaa, instituutti on kouluttanut 2500 juristia tulkitsemaan lakia LGBT-politiikan näkökulmasta ja instituutin tutkijoiden tuottamaa materiaalia on laajalti lainattu kansallisessa mediassa ja avioliittolakiuudistustapausten yhteydessä. Esimerkiksi Kalifornian osavaltion hyväksymä laki avioliiton rajaamisesta miehen ja naisen väliseksi kumottiin vuosina 2010 ja 2012 perustuslainvastaiseksi tulkittuna nimenomaan Williams Instituten lobbausmateriaaliin vedoten. Viimeaikaisilla LGBT-agendan mukaisia tavoitteita tukevilla tutkimustuloksilla ja niiden mukaisilla julkisilla poliittisilla päätöksillä on siis takanaan vahvan asenteellinen ja runsaan yksityisen säätiörahoituksen tukema lobbaus, joka on otettava huomioon näiden tutkimusten tieteellistä pätevyyttä ja objektiivisuutta pohdittaessa. Avainkysymys on: onko perhesosiologinen tieteellinen tutkimus osoittanut, että vanhempien sukupuolella ei ole merkitystä lasten kehittymisen kannalta ja että ovatko samasukupuoliset vanhemmat paikoitellen jopa parempia vanhempia kuin heterovanhemmat? Vastaus on, että ei/eivät ole, kuten perusteellisessa artikkelissaan osoittaa Nebraskan yliopiston perhetutkimuksen professori Douglas A. Abbott, ”Do Lesbian Couples Make Better Parents than Heterosexual Couples?”, *International Journal of Humanities and Social Science* (Vol. 2 No. 13, July 2012), 30–46.

¹⁰ Perusteellisia perherakenteita käsitteleviä perhesosiologisia tutkimuksia, jotka osoittavat, että paras kasvu- ja kehitysympäristö lasten kannalta on ehyt biologisten vanhempien avioliiton pohjalle rakentuva perhe, ovat esimerkiksi seuraavat: Susan L. Brown, ”Family Structure and Child Well-being: The Significance of Parental Cohabitation”, *Journal of Marriage and Family* (66, 2, 2004), 351–367; Wendy D. Manning, Pamela J. Smock, Debarun Majumdar, ”The Relative Stability of Cohabiting and Marital Unions for Children”, *Population Research and Policy Review* (23, 2004), 135–159; Sara McLanahan, Gary Sandefur, *Growing Up with a Single Parent: What Hurts, What Helps* (Cambridge: Harvard University Press, 1994) ja Kristin A. Moore, Susan M. Jekielek, Carol Emig, *Marriage from a Child’s Perspective: How Does Family Structure Affect Children, and What Can We Do About It?* Child Trends Research Brief (Washington, DC: Child Trends, 2002). Moore et al., 2002, 2, päätyi yleisenä johtopäätöksenä siihen, että lapset pärjäävät parhaimmin – esimerkiksi opintomenestyksen, käyttäytymisongelmien ja henkisen hyvinvoinnin alaan liittyvien indikaattoreiden osalta – kasvaessaan molempien biologisten ja vähäkonfliktisessa avioliitossa elävien vanhempiensa kanssa. Tältä osin samaan johtopäätökseen päätyi myös Texasin yliopiston sosiologian professori Mark Regnerus laajassa ja tähänastisista tutkimuksista kattavimmassa eli New Family Structures Study -tutkimuksessa. Regneruksen tutkimuksessa verrattiin sitä, millaisia eroja on sellaisilla 18–39 vuotiailla aikuisilla, joiden vanhemmilla on ollut samasukupuolisia suhteita verrattuna sellaisiin samanikäisiin aikuisiin, jotka olivat kasvaneet avioliitossa eläneiden biologisten vanhempiensa kanssa. Tulokset ovat luettavissa artikkelista Mark Regnerus, ”How different are the adult children of parents who have same-sex relationships? Findings from the New Family Structures Study”, *Social Science Research* (41, 2012), 752–770, http://www.markregnerus.com/uploads/4/0/6/5/4065759/regnerus_july_2012_ssr.pdf. Ladattu 1.5.2014. Vuonna 2012 julkaistut tulokset osoittivat selkeitä eroja vertailuryhmien välillä. Koska Regneruksen esittämät tieteellisen vertaisarvioitua ja arvovaltaisessa yhteiskuntatieteellisessä julkaisussa julkaistut tutkimustulokset horjuttivat vakavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana monen omaksumaa poliittisesti korrektaa perhesosiologista käsitystä siitä, että tällaisia eroja ei lainkaan ole, syntyi Regneruksen tutkimuksesta poikkeuksellisen laaja polemiikki, joka on kohdistettu paitsi tutkimuksen metodiseen ja laadulliseen sisältöön myös Regneruksen henkilöön, Texasin yliopistoon ja *Social Science Research* -julkaisun vertaisarviointikäytäntöihin. Asialliseen akateemiseen kritiikkiin Regnerus vastasi artikkelilla Mark Regnerus, ”Parental same-sex relationships, family instability, and subsequent life outcomes for adult children: Answering critics of the new family structures study with additional analyses”, *Social Science Research* (41, 2012), 1367–1377, http://www.markregnerus.com/uploads/4/0/6/5/4065759/regnerus_response_to_critics_in_nov_2012_ss_r.pdf, ladattu 1.5.2014, jossa hän myös edelleen päätyi katsomaan, että ”the biologically-intact two-parent household remains an optimal setting for the long-term flourishing of children”. Regneruksen tutkimukseen liittyvän epäakateemisen ja ideologisen asenteellisesti sitoutuneen polemiikin ja aktivismin taustoista ks. Peter Wood, ”The Campaign to Discredit Regnerus and the Assault on Peer Review”, *National Association of Scholars* (19.6.2013), http://www.nas.org/articles/the_campaign_to_discredit_regnerus_and_the_assault_on_peer_review. Ladattu 1.5.2014.

¹¹ Ks. Linda J. Waite, Maggie Gallagher, *The Case for Marriage: Why Married People Are Happier, Healthier, and Better Off Financially* (New York: Broadway Books, 2001); W. Bradford Wilcox, ed., *Why*

Marriage Matters, Third Edition: Thirty Conclusions from the Social Sciences (New York: Broadway Publications, 2011).

¹² Ks. *21 Reasons Why Gender Matters* (Unanderra: Fatherhood Foundation, 2007), [http://www.gendermatters.org.au/Home_files/21%20Reasons%20Why%20Gender%20Matters\(low%20es\).pdf](http://www.gendermatters.org.au/Home_files/21%20Reasons%20Why%20Gender%20Matters(low%20es).pdf). Ladattu 30.4.2014.

¹³ Ks. Judith S. Wallerstein, Julia M. Lewis, "The Unexpected Legacy of Divorce: Report of a 25-Year Study", *Psychoanalytic Psychology* (Vol. 21, No 3, 2004), 353–370, http://www.fellowshipoftheparks.com/Documents%5CUnexpected_Legacy_of_Divorce.pdf, ladattu 27.4.2014; Myron Magnet, ed., *Modern Sex: Liberation and its Discontents* (Chicago: Ivan R. Dee, 2001); Mary Eberstadt, *Adam and Eve after the Pill: Paradoxes of the Sexual Revolution* (San Francisco: Ignatius Press, 2012).

¹⁴ Ks. David Blankenhorn, *Fatherless America: Confronting Our Most Urgent Social Problem* (New York: HarperPerennial, 1996); David Popenoe, *Life Without Father: Compelling New Evidence That Fatherhood and Marriage are Indispensable for the Good of Children and Society* (New York: The Free Press, 1996) ja Ronald P. Rohner ja Robert A. Veneziano, "The Importance of Father Love: History and Contemporary Evidence", *Review of General Psychology* (5.4., 2001), 382–404.

¹⁵ ViNOn 21.4.2013 hyväksytyn periaateohjelman mukaan: "Yhdenvertainen yhteiskunta rakennetaan syrjiviä rakenteita ja lakeja purkamalla. Avioliittolaki ei saa katsoa avioituvien lukumäärää tai sukupuolta. Avioliiton tulee olla sen solmivien henkilöiden keskinäinen, yksilöiden tahtoon perustuva sopimus.", <http://www.vino.fi/politiikka/ohjelmat/periaateohjelma/>. Ladattu 27.4.2014.

¹⁶ Ks. esimerkiksi moraali- ja yhteiskuntafilosofian emeritusprofessorin Brenda Almondin artikkeli "Family, social construction or natural phenomenon?", *Studies* (vol. 97, no. 385, Spring 2008), 29–43; taloustieteen tohtorin Jennifer Roback Morsen *The Limited Government/Libertarian Case for Man Woman Marriage* (San Marcos, CA: The Ruth Institute, 19.1.2012) <http://www.minnesotaformarriage.com/wp-content/uploads/2012/01/MN4M-The-Libertarian-Case-for-Man-Woman-Marriage1.pdf>, ladattu 27.4.2014; ja Morsen *Love and Economics: Why the Laissez Faire-Family Doesn't Work* (Dallas: Spence Publishing Company, 2001). Biologisen isän ja äidin kestävän avioliiton varaan rakentuva perhe pystyy parhaiten kasvattamaan orgaanisiin sosiaalisiin siteisiin juurtuneita vapaita yksilöitä, vastuullisia kansalaisia. Tällainen perhe on lähtökohtaisesti yhteiskunnan paras hyvinvointipalvelu ja turvaverkosto. Kun perheet hajoavat tai kun lasten kannalta ideaalisinta perherakennetta aletaan ohjelmallisesti valtiojohtoisesti huonoilla perhepoliittisilla kannustimilla hylkiä, ovat seuraukset asosiaalisia ja valtion vastuuta ja menoja lisääviä. Tämän osoittavat esimerkiksi sosiologian tutkija Patricia Morgan, *The War Between the State and the Family: How Government Divides and Impoverishes* (London: The Institute of Economic Affairs, 2007); historian professori Allan Carlson, *The Swedish Experiment in Family Politics: The Myrdals and the Interwar Population Crisis* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1990) ja professori David Popenoe, *War Over the Family* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2008).

¹⁷ Terhi Saarinen kuvailee Helsingin yliopiston pro gradu -työssään *Suomalaisen homo- ja lesboliiikkeen poliittiset strategiat: vastarinnan mahdollisuudet ja rajat* vuodelta 1991 näin: "Seksuaalisuus on yhteiskunnallisten valtasuhteiden kyllästämaa...Tällöin tärkeäksi tulee kysymys siitä, kuka tuottaa uudet seksuaalisuutta koskevat määritelmät, kuinka ne tuodaan julki ja millä keinoilla ne saavutetaan...Tutkielmani teoreettisena viitekehysenä on sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalinen konstruktionismi voidaan nähdä vaihtoehtona positivistiselle tietoteorialle, jonka mukaan todellisuudet löydetään. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuudet luodaan kielen avulla ja/tai valitsemalla todistusaineiston käytöllä...Pohtiessaan tulevaa lesbotutkimusta Celia Kitzinger ehdottaa, että välttääkseen lesbouden poliittisuuden vaimentamisen on tutkimuksen torjuttava perinteinen näkemys tieteestä objektiivisena totuuden etsintänä...Mutta homoliikkeen historia osoittaa myös sen, että on mahdollista muuttaa yhteiskunnallisia oloja uusista identiteetin määrittelyistä käsin...1970- ja 1980-lukujen vaihteessa tapahtui homo- ja lesbotutkimuksessa paradigman muutos. Siihen saakka hallinnut essentialistinen näkemys ei ollut ottanut huomioon sosiaalista ja historiallista viitekehystä, jossa seksuaalisuus tai seksuaalisuudet toimivat. Homoseksuaalisuus käsitettiin historiallisesti ja kulttuurisesti muuttumattomana ilmiönä. Konstruktionistinen näkökulma puolestaan käsittää samansukupuolisen seksuaalisuuden historiallisesti, kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti määräytyneenä ja vaihtelevana...Seksuaaliset identiteetit nähdään sosiaalisina tuotteina...Luonto ei määrää seksuaalisia identiteettejä, vaan ne määräytyvät yhteiskunnallisissa suhteissa...Konstruktionismissa yhteiskunnallinen tai sosiaalinen tuottaa sen, mitä pidetään luonnollisena...", <http://www.sappho.net/ts/ts.pdf>. Ladattu 28.4.2014. Amerikkalainen LGBT-aktivisti Sherry Wolf hylkää erilaiset homoseksuaalisuuden synnyn yksinomaisen geneettiset teoriat perusteettomina ja alleviivaa oman tahdon ja ratkaisun osuuden joltistakin merkitystä samansukupuolisiin suhteisiin ryhtymiselle tai ryhtymättömyydelle: "Arguments against a genetic origin of homosexuality do not necessarily assume that one's sexual orientation is a choice in the same sense that, for example, one's political affiliation is...Yet there is an act of will involved in deciding to acknowledge and pursue the desire to engage in a same-sex relationship or to eschew the possibility altogether...", Sherry Wolf, *Sexuality and Socialism*:

History, Politics, and Theory of LGBT Liberation (Chicago: Haymarket Books, 2009), 213. Täältä pohjalta on ymmärrettävää, että Wolf pitää arvokonservatiivisen oikeiston pelkoa homoseksuaalisen käyttäytymisen lisääntymisestä perusteltuna ja jo toteutuneenakin pelkona: "Ironically, the right wing's fears that gay visibility would encourage others to either experiment with homosexuality or at least be tolerant of it turned out to be accurate. While the right may shudder at the fact, the widening visibility and confidence of a gay movement did pave the way for others to come out and has transformed public consciousness ever since", *Sexuality and Socialism*, 127–128.

¹⁸ Homoseksuaaliseen elämäntapaan sisältyvistä terveysriskeistä ks. "Health Risks of the Homosexual Lifestyle". *Facts About Youth*, <http://factsaboutyouth.com/posts/health-risks-of-the-homosexual-lifestyle/>, ladattu 29.4.2014, "Key Health Concerns for Lesbians", *Vanderbilt University Medical Center, Program for LGBTI Health*, <https://medschool.vanderbilt.edu/lgbti/health/lesbians>, ladattu 29.4.2014, ja "Key Health Concerns for Gay Men", *Vanderbilt University Medical Center, Program for LGBTI Health*, <https://medschool.vanderbilt.edu/lgbti/health/gaymen>. Ladattu 29.4.2014.

¹⁹ Vasemmistonuorten *Feminismi ja vasemmistonuoret – teoriaa ja käytäntöä* -asiakirjassa, joka on hyväksytty vuonna 2009, todetaan: "Jo nyt keinohedelmöityksellä on mahdollista tulla raskaaksi ilman heteroseksuaalista yhdyntää, hurjimmassa skenaarioissa teknologia mahdollistaa tulevaisuudessa biologiasta – ja sukupuolesta – irtautumisen kokonaan. Queer-teoria yhtyykin tässä teknoprogrediiviseen kyborgi-feminismiin, joka 1980-luvulla polveutui materialistisesta ja sosialistisesta feminismistä. Teoria korosti sitä, että teknologia ei ole ainoastaan naisia alistavaa vaan se myös mahdollistaa patriarkaalisten rakenteiden uudelleenköödaamisen", <http://www.vasemmistonuoret.fi/?asiakirjat/feminismi/>. Ladattu 27.4.2014.

²⁰ Jens Rydström, *Odd Couples: A History of Gay Marriage in Scandinavia* (Amsterdam: Aksant, 2011), 26–27; Paige Schilt, "Sociologist Judith Stacey: Get Rid of Marital Privilege", *The Bilerico Project: Daily Experiments in LGBTQ* (25.3.2014), http://www.bilerico.com/2014/03/unhitching_the_movement_from_marital_privilege.php. Ladattu 28.4.2014. Sama näkemys avioliittoinstituutiosta olemukseltaan torjuttavan heteronormatiivisena on alusta alkaen ollut edustettuna myös SETA:n vaikuttajien keskuudessa. Anssi Pirttijärvi selostaa Turun yliopiston politiikan tutkimuksen pro gradu -työssään vuodelta 2011 SETA:n lähtökohtaisia linjauksia vuodelta 1974: "Periaateohjelmaa tehtäessä erilaiset käsitykset tavoitteista nousivat pintaan. Suhteessa parisuhteiden lailliseen sääntelyyn ilmeni kolme eriävää kantaa. Joidenkin mielestä oli epärealistista tavoitella avioliitto-oikeutta, tilanne ei ollut tähän kypsä. Osa oli sitä mieltä, että setalaisten ei kannattanut matkia heteroyhteiskuntaa, jonka osa avioliitto oli. He halusivat vähentää yhteiskunnan harjoittamaa parisuhteiden sääntelyä. Kolmas ryhmä halusi kirjata oikeuden avioliittoon myös samaa sukupuolta olevilla pareille. Lopulta periaateohjelmaan tuli kompromissina maininta, että kahden tai useamman samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteet tuli lainsäädännössä asettaa samanarvoiseen asemaan eri sukupuolta olevien liittojen kanssa", *Asiallisen tiedon antaja: Seksuaalinen tasavertaisuus Seta ry. 1974–1981* (Politiikan tutkimuksen pro gradu: Turun yliopisto, 2011), 38, http://www.finnqueer.net/pdf/Asiallisen_tiedon_antaja.pdf. Ladattu 28.4.2014. Eivät suinkaan kaikki homoseksuaalit halua tulla normitetuksi itselleen usein perin vieraaksi koetun monogaamisen ja heteronormatiivisen mallin mukaisen avioliittoinstituution ehtojen mukaisesti. Mutta koska sukupuolineutraali avioliittolaki muuttaa kaikki avioliitot juridiselta statukseltaan homoseksuaalisten edellytysten mukaisiksi, on ymmärrettävää myös se, että monet homoseksuaalit ja muut LGBT-liikkeen linjauksia kannattavat tukevat avioliittolain muuttamista sukupuolineutraaliksi nimenomaan välineenä koko avioliittoinstituution ja koko yhteiskunnassa vallitsevan heteronormatiivisuuden horjuttamiseksi.

²¹ Ks. esimerkiksi Jennifer Roback Morse, "Here's What Will Happen if Marriage is Redefined...". *Catholic Exchange*. (18.1.2013), <http://catholicexchange.com/heres-what-will-happen-if-marriage-is-redefined>. Ladattu 28.4.2014.

²² Näihinkin aiheisiin liittyvä julkinen poliittinen spekulatio on Suomessa jo aloitettu, kuten osoittaa kirjoituksessaan vuodelta 2012 ViNO:n puheenjohtaja Hanna Hakko, "Periaatteiden ja tarpeiden seksipolitiikkaa", *Koijärven pesänjakajat* (30.7.2012), <http://archive.today/sMw18>. Ladattu 28.4.2014. Tällaisten spekulatioiden aloittaminen ja tuominen poliittiseen julkisuuteen vastaa hyvin sitä, miten LGBT-liike toimii maailmalla. Avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi on vain yksi tavoite muiden radikaalien tavoitteiden joukossa. Esimerkiksi monen raskaan sarjan LGBT-vaikuttajan ja -tutkijankin allekirjoittama poliittinen ohjelmanjulistus *Beyond Same-Sex Marriage: A New Strategic Vision for All Our Families & Relationships* vuodelta 2006 vaatii polyamorian ja muiden monisuhteisten avioliitonomaisten suhteiden laillistamista ja julistaa, että avioliitto ei ole ainoa arvokas perhemuoto tai suhteen muoto, eikä avioliittoa saa asettaa oikeudellisesti eikä taloudellisesti muiden suhdemuotojen yläpuolelle, http://www.beyondmarriage.org/full_statement.html. Ladattu 28.4.2014. Tämän julistuksen ovat allekirjoittaneet esimerkiksi feminismiin, sukupuolentutkimuksen ja LGBT-tutkimuksen aloilla merkittävät professorit Judith Butler, John D'Emilio, Anne Fausto-Sterling ja Judith Stacey sekä vaikutusvaltaisen National Gay and Lesbian Task Force -lobbausorganisaation "Senior Strategist" Amber Hollibaugh, joka lukeutuu myös *Beyond*-ohjelmanjulistuksen kirjoittajiin. On merkille pantavaa, että LGBT-liikkeen kansainväliset johtohahmot itse puhuvat "Liikkeestä" ja sen tulevasta strategiasta ja agendasta sen jälkeen, kun sukupuolineutraalille avioliittolaille on onnistuttu saamaan laaja

kansainvälinen hyväksyntä. Tämä käy havainnollisesti ilmi esimerkiksi artikkelista "What's Next for the LGBT Movement?", *OpinionNation* (27.6.2013), <http://www.thenation.com/blog/175015/whats-next-lgbt-movement#>, ladattu 29.4.2014, jonka ovat kirjoittaneet intialaisamerikkalainen LGBT-vaikuttaja Urvashi Vaid, joka toimii Columbia Law Schoolissa tittelillä the director of the Engaging Tradition Project at the Center for Gender and Sexuality Law, sekä New Yorkin yliopiston sosiaalisen ja kulttuurillisen analyysin professori Lisa Duggan, Reed Collegen politiikantutkimuksen professori Tamara Metz ja Queers for Economic Justice -organisaation johtaja Amber Hollibaugh, joka siis on myös Vaidin tapaan vaikuttanut National Gay and Lesbian Task Force -painostusorganisaatiossa. Vaid puhuu LGBT-liikkeestä globaalina liikkeenä, jonka tulee pyrkiä rakentamaan laaja poliittinen punavihreä edistysellinen rintama ja "a specific anti-fascist infrastructure of social media, legal research and watchdog groups to expose and defeat the right wing culturally and politically". Duggan puolestaan korostaa, että todellinen LGBT-vapautus ei etene ilman laajemman poliittis-taloudellisen muutoksen ajamista. Tamara Metz'in viesti on erittäin selvä. Mitä seuraavaksi? -kysymykseen hän vastaa: "Disestablish marriage", "Abolish the legal category". Perinteinen avioliitto on lopetettava kokonaan yhteiskunnallisena instituutiona ja kaikenlaiset intiimit suhteet on saatettava sen kanssa yhdenvertaiseen asemaan, sekä parien että ryhmien osalta. Hollibaugh puolestaan kysyy, että tekeekö sukupuolineutraalin avioliiton laillistaminen homoseksuaaleista yhdenvertaisia ja tekeekö avioliitto homoseksuaaleista normaaleja ja vastaa, että eivät tee. Avainkysymys Hollibaughille onkin, että "Do we want to be normal?" Vastaus on kielteinen Hollibaughin katsoessa, että avioliitto-oikeuden saavuttaminen ei vielä mitenkään merkitse kokonaisvaltaisen LGBTQ-vision ja prioriteettien realisoimista ja saavuttamista. Normaaliuden saavuttaminen ei ole tavoite, vaan tarvitaan "a queer, radical, social justice movement", radikaali yhteiskunnallis-taloudellinen liike. Hollibaughin mukaan LGBT-liikkeellä tulee olla selkeä "political agenda". Tällaisen kaltevan pinnan kansainvälinen LGBT-liike näyttää itse itselleen asettaneen. Tällaisten pyrkimysten taustoista ks. Juha Ahvio, *Miten tähän on tultu?* (Helsinki: Kuva ja Sana 2013).

²³ Kanadan osalta ks. University of Western Ontarion juridiikan professorin Bradley W. Millerin artikkeli "Same-sex 'marriage' ten years on: lessons from Canada", *LifeSiteNews* (14.11.2012), <http://www.lifesitenews.com/news/same-sex-marriage-ten-years-on-lessons-from-canada>, ladattu 29.4.2014; Norjan osalta ks. lähdeviitteineen Juha Ahvio, *Avioliitto ja perhe* (Helsinki: Kuva ja Sana, 2013), 147–154.

²⁴ Patricia Morgan, "What happens to marriage and families when the law recognises 'Same-Sex Marriage?' Experience of legalising marriage for same-sex couples in Europe and North America", *Submission to HoC Marriage (Same Sex Couples) Bill Committee* (London: Society for the Protection of Unborn Children, 6.3.2013), <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmpublic/marriage/memo/m94.htm>. Ladattu 29.4.2014.

²⁵ Patricia Morgan, "The evidence that blows apart Mr Cameron's claim that gay marriage will strengthen families", *MailOnline* (22.5.2013), <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2329294/The-evidence-blows-apart-Mr-Camerons-claim-gay-marriage-strengthen-families.html>. Ladattu 29.4.2014.